

Oprøreren af Albert Camus

Indledning

Der findes to slags forbrydelser: de affektbetonede og de logisk udtænkte. Straffeloven skelner uden vanskelighed mellem dem ud fra synspunktet: overlæg eller ikke. Vi lever i overlæggets og den fuldkomne forbrydelses tid. Forbryderne er ikke mere værgeløse børn, der anråber om kærlighedens tilgivelse. De er tværtimod fuldvoksne, og deres alibi er urokkeligt; nemlig filosofien, som kan bruges til alt, endog til at forvandle mordere til dommere.

Heathcliff i *Stormfulde højder* havde gerne dræbt alle mennesker på jorden for at komme i besiddelse af Cathy, men det kunne ikke falde ham ind at sige, at en sådan forbrydelse var fornuftig eller berettiget af et system. Han ville begå den; så langt går hans overvejelser og ikke længere. Dette forudsætter en stor følelse og desuden karakter. Da den store følelse er sjælden, bliver mord af den art en undtagelse, hvorved det bevarer sit præg af overtrædelse. Men fra det øjeblik, da man i mangel af karakter iler med at skaffe sig en doktrin - fra det øjeblik da forbrydelsen begrundes med fornuft, begynder den at yngle ligeså overdådigt som fornuften; den antager alle syllogismens skikkelser. Før var den ensom ligesom et skrig i stilheden, nu er den altomspændende som videnskaben. Igår dømt, idag lovgiver.

Her er ikke stedet til harme i den anledning. Denne afhandlings hensigt er endnu en gang at acceptere øjeblikkets virkelighed, som er den logiske forbrydelse, og nøje at undersøge dens argumenter. Dette er et forsøg på at forstå den tid, jeg lever i. Man vil måske mene, at en tidsalder, der i løbet af halvtreds år har udryddet, undertrykt eller dræbt 70 millioner mennesker bør fordømmes uden videre med det samme. Men forinden må man have forstået, hvorfor den er skyldig. I de enfoldige tider, da en tyran plyndrede og ødelagde byer for at øge sin berømmelse, da slaver drog ind i jublende byer, lænket til sejrherrens vogn, da fjender blev kastet for de vilde dyr i hele folkets påsyn, kunne samvittigheden over for så åbenlyse forbrydelser tale et tydeligt sprog, og dømmekraften bevares. Men slavelejlre under frihedens vajende banner, massakrer retfærdig- gjort med en henvisning til menneskekærlighed eller til overmennesketanken, sætter så at sige dømmekraften ud af funktion. Den dag, da forbrydelsen ifører sig uskyldens klædebon, stilles tingene på hovedet på en måde, som er ejendommelig for vor tid: Det bliver uskylden, som opfordres til at retfærdiggøre sig. Denne bogs ambition skulle være at modtage og undersøge denne besynderlige udfordring.

Det gælder om at finde ud af, om uskylden, i samme øjeblik den handler, uundgåeligt er på vej til at dræbe. Vi kan kun handle i det øjeblik, som er vort, og blandt de mennesker, vi har om os. Vor viden er lig nul, hvis vi ikke får at vide, om vi har ret til at dræbe det andet menneske, som står foran os, eller billige, at det bliver dræbt. Da enhver handling i vore dage udmunder i direkte eller indirekte mord, kan vi ikke handle, før vi ved, om og hvorfor vi må slå ihjel.

Det vigtigste er altså ikke endnu en gang at søge oprindelsen til de nuværende tilstande, men at finde ud af, hvordan man skal bære sig ad i den moderne verden, når den er, som den er. I fornægtelsens tid kunne det have været nyttigt at gå nærmere ind på selvmordets problem. I ideologiernes tid må man gøre op med mord. Hvis mord har sine grunde, så er vor tidsalder og vi selv konsekvente. Hvis det ikke har grunde, lever vi i en tilstand af vanvid, og der er ingen anden udvej end at finde en sammenhæng, og ellers vende om. Vi kommer i hvert fald til at svare klart på det spørgsmål, som stilles os af århundredets blod og skrig. Det er et afgørende spørgsmål for os. For tredive år siden, før man besluttede sig til at myrde, var man gået så vidt i fornægtelse som til at fornægte sig selv gennem selvmord. Gud spiller falsk, og alle spiller falsk som han, jeg selv spiller falsk, derfor dør jeg: Det var

selvmordet, som var det store spørgsmål. Idag fornægter ideologien kun de andre ideologier, de er de eneste falskspillere. Så er det, man dræber. Hver dag i morgengryet sniger højt dekorerede mordere sig ind i en celle: mord er det store spørgsmål.

45 De to tankeudviklinger er tæt knyttet sammen. Eller rettere: Vi er tæt knyttet til dem, ja så tæt og fast, at vi ikke mere selv kan vælge vore problemer. De vælger os, det ene efter det andet. Lad os acceptere, at de har valgt os. Denne afhandling sætter sig for i lyset af mord og oprør at tilendebringe nogle overvejelser, der blev begyndt som overvejelser over selvmordet og begrebet det absurde.

Fra Albert Camus *Oprøreren*, Gyldendal 1998 (3. udgave) - side 9-11